

*С.С. Нестеренко – аспірант 3-го року навчання кафедри міжнародного права та міжнародних відносин Одеської національної юридичної академії;
науковий керівник – д-р юрид. наук, проф. кафедри міжнародного права та міжнародних відносин Одеської національної юридичної академії Н.А. Зелінська*

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ОСОБИ, ЗАЛУЧЕНОЇ ДО ЕКСТРАДИЦІЙНОЇ ПРОЦЕДУРИ, НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУДОВИЙ РОЗГЛЯД

Видача (екстрадиція) розглядається як один із дієвих інститутів міжнародного співробітництва в сфері боротьби зі злочинністю. Водночас однією з цілей екстрадиції є захист прав видаваної особи. Взаємодію між правами людини та екстрадицією часто характеризують як “напруженість” між захисними та співробітницькими функціями цієї форми міжнародної допомоги.

Європейський суд з прав людини неодноразово у своїх рішеннях підтверджував, що правові інститути у боротьбі зі злочинністю не можуть ігнорувати міжнародно-визнані права людини та повинні опиратися на безумовне надання правових гарантій особі, відносно якої застосовуються відповідні примусові заходи. Це у повній мірі відноситься і до інституту екстрадиції.

Право на справедливий судовий розгляд займає важливе місце серед інших прав особи, залученої до екстрадиційної процедури, так як основний принцип захисту прав людини полягає в тому, будь-яке порушене право може бути відновлене за допомогою певної процедури.

У міжнародному праві саме судовому захисту приділяється головна увага у механізмі захисту прав індивідів. Важливість судового захисту як механізму, відповідального за прийняття остаточних рішень “по питанням життя і смерті, свободи, прав, обов’язків та власності громадян”, особливо підкреслюється в кожному із основних документів по правам людини [1, с. 34]. Так, право на справедливий судовий розгляд закріплюється у п. 1 ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1996 р. [2], ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основних свобод 1950 р. (далі – Конвенції) [3].

Сам факт того, що проти особи ведеться екстрадиційне провадження, не тільки не виключає, а, навпаки, передбачає необхідність забезпечення процесуальних гарантій, передбачених законодавством запитуваної держави. Звичайно, кращі можливості для захисту прав індивіда створюються в рамках судового розгляду питання про видачу, але навіть у тих випадках, коли рішення про видачу приймають інші органи, не виключається можливість судового оскарження [4, с. 185].

Справедливий судовий розгляд, передбачений ст. 6 Конвенції являє собою складний комплекс принципів та правил, до яких необхідно віднести насамперед такі права, свободи та принципи як: незалежність та неупередженість суду; “розумний строк” розгляду; судовий розгляд у

присутності обвинувачуваного; презумпція невинуватості; змагальність судового процесу, обґрунтоване судове рішення та ін. До змісту ст. 6 Конвенції варто віднести також ст. 2 і 4 Протоколу № 7 до Конвенції [5, с. 8]. У ч. 1 ст. 2 Протоколу зазначається, що кожен, кого суд визнав винним у вчиненні кримінального правопорушення, має право на перегляд судом вищої інстанції факту визнання його винним або винесеного йому вироку. У ч. 1 ст. 4 закріплено принцип *non bis in idem*, який закріплює, нікого не може бути вдруге притягнуто до суду або покарано в порядку кримінального провадження під юрисдикцією однієї і тієї самої держави за правопорушення, за яке його вже було остаточно виправдано або засуджено відповідно до закону та кримінальної процедури цієї держави.

У п. 2 ст. 6 Конвенції встановлюється, що кожен, кого обвинувачено у вчиненні кримінального правопорушення, вважається невинуватим доти, доки його вину не буде доведено в законному порядку. Гарантія презумпції невинуватості є одним з основних елементів справедливості кримінального судочинства, гарантованого п. 1 ст. 6 Конвенції.

У справі *Ismoilov and others v. Russia* (ECHR, 2008) [6], яка стосувалася екстрадиції 12 громадян Узбекистану та громадянина Киргизстану з Росії до Узбекистану, заявники, зокрема, скаржилися, що було порушення п. 2 статті 6 Конвенції, стверджуючи, що тексти рішень про екстрадицію порушили їх право вважатися невинуватими. Європейський суд з прав людини у своєму рішенні підкреслив, що презумпція невинуватості буде порушена, якщо судовий акт або заява посадової особи щодо обвинувачуваного у вчиненні кримінального злочину, відображає думку, що він є винуватим, до того, як дана особа буде визнана винуватою відповідно до закону. Європейський суд з прав людини встановив, що мало місце порушення ст. 6 (2) Конвенції.

Таким чином, судове провадження орієнтовано на забезпечення правосуддя та винесення справедливого рішення по кожній розглянутій справі. Справедливий розгляд у відношенні видаваної особи повинен відбуватися з наданням даній особі всіх законних засобів правового захисту.

Література

1. Босхомджиева, Г. Г. Некоторые международно-правовые гарантии обеспечения личных прав и свобод человека и гражданина в субъектах Российской Федерации [Текст] / Г. Г. Босхомджиева // Московский журнал международного права. – 2008. – № 2. – С. 31–37.
2. Международный пакт о гражданских и политических правах 1966 г. // Права человека [Текст] : сборник универсальных и региональных международных документов / сост. Л. Н. Шестаков. – М. : Изд-во Московск. ун-та, 1990. – 205 с.
3. Европейская конвенция о защите прав человека и основных свобод 1950 г. [Текст] // Права человека : сборник универсальных и региональных международных документов / сост. Л. Н. Шестаков. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1990. – 205 с.
4. Сафаров, Н. А. Экстрадиция в международном уголовном праве: проблемы теории и практики = Extradition in International Criminal Law: Problems of Theory and Practice [Текст] / Н. А. Сафаров. – М. : Волтерс Клувер, 2005. – 416 с.

5. Европейская конвенция о защите прав человека и основных свобод [Текст] Статья 6. Право на справедливое судебное разбирательство: прецеденты и комментарии / Нула Моул, Катарина Харби, Л. Б.Алексеева. – М., 2001. – 144 с.
6. Ismoilov and Others v. Russia (ECHR, 2008) [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.scribd.com/doc/6913493/Ismoilov-and-Others-v-Russia>.

Нестеренко, С.С. Щодо питання про забезпечення права особи, залученої до екстрадиційної процедури, на справедливий судовий розгляд [Текст] / С.С. Нестеренко ; наук. кер. Н.А. Зелінська // Права людини в умовах сучасного державотворення: теоретичні і практичні аспекти: збірник тез доповідей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (11-12 грудня 2009 р.). - Суми: УАБС НБУ, 2009. – С. 105-107.